

YMPÄRISTÖVALIOKUNNAN LAUSUNTO 18/2010 vp

Hallituksen esitys energiaverotusta koskevan lainsäädännön muuttamiseksi

Valtiovarainvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 21 päivänä syyskuuta 2010 lähettäessään hallituksen esityksen energiaverotusta koskevan lainsäädännön muuttamiseksi (HE 147/2010 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi valtiovarainvaliokuntaan samalla määrännyt, että ympäristövaliokunnan on annettava asiasta lausunto valtiovarainvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- neuvotteleva virkamies Leo Parkkonen, valtiovarainministeriö
- ylitarkastaja Veli-Pekka Reskola, maa- ja metsätalousministeriö
- neuvotteleva virkamies Saara Jääskeläinen, liikenne- ja viestintäministeriö
- ylitarkastaja Pekka Tervo, työ- ja elinkeinoministeriö
- neuvotteleva virkamies Magnus Cederlöf, ympäristöministeriö
- professori Antti Asikainen, Metsäntutkimuslaitos
- erikoistutkija Jouko Petäjä, Suomen ympäristökeskus

- asiantuntija Kati Ruohomäki, Elinkeinoelämän keskusliitto EK
- johtaja Jari Kostama, Energiateollisuus ry
- johtaja Martti Kätkä, Teknologiateollisuus ry
- energia-asiamies Ilpo Mattila, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- toimitusjohtaja Pekka-Juhani Kuitto, Suomen Bioenergiayhdistys Finbio ry
- projektipäällikkö Ari Lampinen, Suomen Biokaasuyhdistys ry
- toimitusjohtaja Hannu Kauppinen, Suomen Kaasuyhdistys ry
- toimitusjohtaja Jaakko Silpola, Turveteollisuusliitto ry
- ilmastovastaava Venla Virkamäki, Suomen luonnonsuojeluliitto ry.

Lisäksi valiokunta on saanut seuraavien tahojen kirjalliset lausunnot:

- NEFCO
- Gasum Oy
- Jyväskylä Innovation Oy
- Kotkamills Oy
- UPM-Kymmene Oyj
- Metsäteollisuus ry
- Öljy- ja Kaasualan Keskusliitto

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Yleistä

Hallituksen esityksen perustelujen mukaan energiaverot muodostavat fiskaalisen merkityksensä lisäksi keskeisen energia- ja ympäristöpolitiikan välineen, jolla pyritään hillitsemään energiankulutuksen kasvua ja ohjaamaan energian tuotantoa ja käyttöä sellaisiin vaihtoehtoihin, jotka aiheuttavat vähemmän päästöjä.

Valiokunta pitää energiaverouudistusta oikeansuuntaisena ja kannatettavana, kun polttoaineiden verotus määräytyy pääsääntöisesti toisaalta energiasisällön ja toisaalta hiilidioksidipäästöjen perusteella. Uusi verorakenne edistää energiatehokkuuden parantamista ja hiilidioksidipäästöjen vähentämistä, sillä hiilidioksidiperusteisen elementin painoarvo korostuu. Esitys ohjaa siten verotusta ympäristöperusteisen verotuksen suuntaan. Ympäristöohjaavuus ei kuitenkaan toteudu täysimääräisesti, ja esitykseen sisältyvä ympäristövaikutusten arviointikin on hyvin yleispiirteinen, sillä esityksellä on ympäristötavoitteiden lisäksi myös hyvin vahvat fiskaaliset perusteet. Valiokunta katsoo, että veromalli tarjoaa rakenteellisesti toimivan pohjan ilmastostrategian mukaisten päästövähennystavoitteiden toteuttamiseksi osaltaan verotuksen keinoin. Ohjausta on kuitenkin jatkossa vahvistettava tavoiteltujen ympäristövaikutusten aikaansaamiseksi.

Valiokunta korostaa myös tarvetta arvioida eri sektoreiden kokonaisverorasituksen lähtökohtia ympäristöohjaavuuden kannalta. Verouudistuksen lähtökohtana on liikenteen ja maatalouden kokonaisverorasituksen säilyttäminen ennallaan ja ainoastaan lämmitykseen käytettävien polttoaineiden verotason nostaminen. Lämmitykseen kuluu noin viidennes Suomen energiasta eli hieman enemmän kuin liikenteen energiankulutus, mutta liikenteen osuus kasvaa edelleen. Ilmastopoliittisen ohjelman seuranta 2010 -julkaisussa todetaan, että liikennesuoritteiden kasvu uhkaa mitätöidä sekä autoverouu-

distuksen että biopolttoaineiden lisäämiseen perustuvat ympäristöhyödyt. Valiokunta katsoo, että ilmastostrategian tavoitteiden saavuttamiseksi on ilmeistä, että liikennesektorin verotaso tulee jatkossa myös nostaa. Lämmitykseen käytettävien polttoaineiden verotason nosto heijastuu asumisen hintaan, jota nostavat samanaikaisesti myös monet muut tekijät. Kokonaisverorasituksen lähtökohtia arvioitaessa asumiskustannusten kehittymisen näkökulma on myös tarpeen ottaa huomioon.

Keskeinen tarkastelunäkökulma on myös se, mihin uusiutuvan energian vaihtoehtoihin verouudistus kulutusta ohjaa ja johtaako tämä lopulta päästöjen vähenemiseen. Kaikki uusiutuvan energian lähteet eivät käytännössä johda kasvihuonekaasupäästöjen vähentymiseen fossiilisiin polttoaineisiin verrattuna suorien tai epäsuorien päästövaikutustensa kautta, joten myös näiden ratkaisujen kestävyyttä on kyettävä arvioimaan ja ohjaamaan. Tilanteeseen vaikuttaa uusiutuvan energian käytön lisäämisen edellytyksenä olevan infrastruktuurin olemassaolo tai mahdollisuudet vahvistaa sitä, mikä on otettava seurannassa huomioon.

Valiokunta katsoo, että verouudistuksella luodaan oikeansuuntainen verorakenne, jonka avulla voidaan edistää kasvihuonekaasupäästöjen vähentämistä varsinkin päästökaupan ulkopuolisilla sektoreilla. Valiokunta katsoo, että ympäristötavoitteet jäävät esityksessä kuitenkin osin fiskaalisten tavoitteiden varjoon eikä uudistus kaikilta osin kannusta riittävästi energiansäästöön ja päästöjen vähentämiseen. Verojärjestelmää tulee jatkossa kehittää edelleen ympäristöohjaavuuden lisäämiseksi. Verouudistuksen vaikutuksia päästöihin on tarpeen seurata ottaen huomioon myös muiden ohjauskeinojen vaikutukset ja erityisesti varmistaen, että uudistus ei johda ilmasto- ja energiastrategian tavoitteiden vastaiseen kehitykseen. Tarvittaessa tulee ryhtyä toimenpiteisiin uudistuksen tarkistamiseksi. Seurannassa erityistä huomiota on kiinnitettävä riittävään koordinaatioon, sillä verolaeista vastaa valtiovarainministeriö, mutta ym-

päristöohjaavuuden tarkastelun osalta asiantuntijaministeriö on ympäristöministeriö ja energia-politiikan koordinoinnin ja uusiutuvien energialähteiden edistämisen osalta työ- ja elinkeinoministeriö.

Valiokunta kiinnittää valtiovarainvaliokunnan huomiota erityisesti seuraaviin yksityiskohtiin, joiden osalta ympäristöohjaavuuden vahvistaminen ei muodostuisi fiskaalisestikaan vaikeaksi.

Liikennepolttoaineet

Liikennepolttoaineiden veromallin pohjana on käytetty teknologianeutraalia, energiankäytön ja hiilidioksidipäästöjen ympäristövaikutusten mukaan määräytyvää mallia. Hiilidioksidipäästöön perustuvan veron osuutta korotetaan nykyisestä ja laatuportastuksen avulla pyritään ottamaan huomioon terveydelle haitalliset ns. lähipäästöt, kuten pienhiukkas- ja typenoksidipäästöt. Verouudistus suosii kotimaisia uuden sukupolven biopolttoaineita, jäteperäistä etanolia ja sähköautoja. Tämä lähtökohta on kannatettava, mutta ympäristöohjaavuuden vahvistamiseksi verotuksen painopistettä tulisi edelleen siirtää energiasisällöstä hiilidioksidikomponenttiin.

Esityksen mukaan maakaasua ja sähköä ei edelleenkään veroteta liikennekäytössä, vaan kaasu- ja sähköautoista perittäisiin energiaveron ja käyttövoimaveron yhdistelmää. Täyssähköautoille ja ladattaville hybridautoille ehdotetaan yksilöllisiä käyttövoimaverotasoja, joissa otetaan huomioon ajoneuvojen keskimääräinen vuotuinen ajosuorite, keskimääräinen kulutus ja päästöt. Lisäksi metaanista koostuvaa polttoainetta käyttäville autoille tulee käyttövoimaveroinen verotasoineen.

Valiokunta katsoo, että ilmastonäkökulmasta käyttövoimaveron periminen sähköautoista ja biokaasuautoista antaa tässä vaiheessa lähtökohteisesti vääranosuuntaisen signaalin kuluttajille. Ajoneuvotekniikka on murrosvaiheessa, kun globaali tutkimus- ja kehitystyö on vihdoin johtamassa läpimurtoon akkutekniikan kehityksessä, mikä luo edellytykset sähköautojen laajamit-

taiseen markkinoilletuloon. Valiokunta viittaa valtioneuvoston ilmasto- ja energiastrategiaan (VNS 6/2008 vp), jonka liikenneteknologiaan liittyvän linjauksen mukaan uuden ajoneuvoteknologian (sähkö- ja hybridautot) hyödyt otetaan mahdollisimman laajasti käyttöön vaikuttamalla henkilöautovalintaan ja henkilöauton käyttötapaan auto- ja ajoneuvoverotuksella sekä kokonaisympäristö- ja sosiaalisilta vaikutuksiltaan kestävä kehityksen kriteerit täyttävien biopolttoaineiden kehittämistä ja käyttöönottoa edistetään ja käyttöä ohjataan verotuksellisin keinoin parhaisiin vaihtoehtoihin. Valiokunta korostaa, että uuden ajoneuvoteknologian autojen määrä tulee saada ensin kasvuun tavoiteltujen ympäristövaikutusten aikaansaamiseksi. Veropohjan laajentamista on ympäristönäkökulmasta tarkoituksenmukaista harkita sitten, kun ajoneuvokannan rakennemuutos on toteutunut.

Valiokunta huomauttaa, että sähkö- ja hybridautojen sekä kaasuautojen osuus on toistaiseksi marginaalinen, eikä käyttövoimaverolla ole siten fiskaalista merkitystä lainkaan. Verojärjestelmän ympäristöohjaavuuden toteuttamiseksi edellä mainitun ilmasto- ja energiastrategian linjauksen mukaisesti olisi siksi perusteltua säätää näitä koskevan käyttövoimaveron voimaantulon siirtymäajaksi vähintään 10 vuotta.

Maakaasun osalta verotuksen perustuminen energiasisältöön ja hiilidioksidipäästöihin nostaa verotasoa selvästi, mikä vaikeuttaa erityisesti maakaasubussien kannattavuutta. Maakaasubusseja on otettu kaupunkiliikenteessä käyttöön. Niiden etuna on maakaasun ns. lähipäästöjen matala taso, ja maakaasubussien suosiminen onkin erityisesti ihmisten terveyden kannalta perusteltua. Maakaasubussin hiilidioksidipäästöt ovat noin puolet dieselbussin päästötasosta. Valiokunta kiinnittää valtiovarainvaliokunnan huomiota siihen, että Ruotsissa biokaasun käyttö liikenteessä on alkanut jo 1990-luvun puolivälissä. Markkina kasvoi aluksi hitaasti, mutta kriittisen massan ylitettyään kasvu on ollut voimakasta. Biokaasuautoja oli vuonna 2009 jo yli 23 000, ja esimerkiksi Tukholmassa on käytössä noin 130 kaasubussia. Liikennekaasun myynnistä biokaasun osuus on yli 60 %. Maakaasun roo-

li on edelleen tärkeä biokaasun saatavuuden turvaamiseksi varapolttoaineena, koska biokaasun saanti vaihtelee.

Valiokunta korostaa edelliseen viitaten erityisesti tarvetta arvioida maakaasun liikennekäytön kannattavuuden muutoksen välillistä vaikutusta biokaasua käyttävän ajoneuvokannan kehittämiseen. Maakaasun käytön edistäminen edistää biokaasun liikennekäyttöä, koska ne käyttävät samaa jakelujärjestelmää. Maakaasun jakeluverkkoon energiahuollossa sekä liikenneinfrastruktuuriin on tehty merkittäviä investointeja, joiden kannattavuuden perustaa ei tule heikentää, koska samaa järjestelmää voidaan käyttää myös biokaasun jakeluun. Verotuksen keinoin on mahdollista ja tulee vaikuttaa liikenteen ympäristö- ja ilmastopoliittisiin tavoitteisiin tehokkaasti. Biokaasun käyttöä edistämällä voidaan myös edistää erityisesti kotimaisten uusiutuvien energialähteiden käyttöä. Valiokunta korostaa vielä, että biokaasun liikennekäyttö korvaa lähes täysimääräisesti fossiilisia polttoaineita, koska liikenne toimii vielä lähes yksinomaan fossiilisten polttoaineiden varassa.

Verouudistus vaikuttaa välillisesti hyvin haitallisesti myös linja-autoliikenteen toimintaedellytyksiin. Joukkoliikenteen edistäminen on kuitenkin ilmasto- ja energiastrategian mukaan välttämätöntä, jotta henkilöauton käytöllä olisi kilpailukykyisiä vaihtoehtoja. Strategian mukaan joukkoliikenteen kehittämistoimilla ja tuilla voidaan joukkoliikenteen palvelutasoa parantaa ja hintatasoa alentaa ja siten lisätä joukkoliikenteen käyttöä. Verouudistuksen vaikutus on tämän tavoitteen vastainen, kun dieselpolttoaineen verotus nousee eikä mitään palautusjärjestelmää ole, vaan korotus johtanee hintojen nousuun. Valiokunta katsoo, että julkisen liikenteen, erityisesti linja-autoliikenteen toimintaedellytysten turvaaminen edellyttää veron vaikutusten seurantaa. Valiokunta pitää välttämättömänä veron vaikutusten kompensoimista linja-autoryityksille.

Valiokunta toteaa, että biopolttoaineiden osalta esitys rakentuu osaltaan uusiutuvien energialähteiden edistämistä koskevan ns. RES-direktiivin kestävyyskriteereille, mikä on luonte-

va lähtökohta. Valiokunta kuitenkin muistuttaa, että kestävyyskriteerien avulla ei ole käytännössä pystytty estämään epäsuoria maankäyttövaihtokuituksia, jotka voivat välillisesti johtaa biopolttoainetuotannosta aiheutuvaan kielteiseen kasvihuonekaasupäästövaikutukseen. Kestävyyskriteerien kehittäminen on jatkossa tärkeää tavoitteiden vastaisen kehityksen estämiseksi. Liikennebiopolttoainekehitys, erityisesti esimerkiksi ns. toisen sukupolven polttoaineet ja näiden tukeminen verojärjestelmänkin keinoin, edistää mahdollisuuksia kotimaiseen, kestäväan biopolttoainetuotantoon, johon ei sisältyisi esimerkiksi palmuöljyn käyttöön osin liittyviä kielteisiä ilmasto-, sosiaalisia ja biodiversiteettivaikutuksia.

Lämmityspolttoaineet

Lämmitys- ja voimalaitospolttoaineista kevyen ja raskaan polttoöljyn, kivihiilen ja maakaasun sekä sähkön valmisteverojen korotuksella kerätään noin 730 miljoonaa euroa työnantajan kansaneläkemaksun poistamisesta aiheutuvien verotuottomenetysten korvaamiseksi, eli pääosa verouudistuksen kustannuksista kohdistuu lämmitykseen. Valiokunta toteaa, että lämmityspolttoaineita koskevan verouudistuksen rakenne vastaa liikennepolttoaineverotuksen rakennetta siten, että fossiilisista polttoaineista kannetaan energia- ja hiilidioksidikomponentista koostuvaa veroa. Vero on kuitenkin tasoltaan alhaisempi kuin liikennepolttoaineissa.

Valiokunta huomauttaa, että verouudistus ei ota huomioon päästökaupan olemassaoloa ohjaukskeinona ja siten heikentää lähtökohtaisesti energiatehokkaan teollisuuden sekä yhdistetyn sähkön ja lämmöntuotannon kilpailukykyä suhteessa päästökaupan ulkopuoliseen erilliseen lämmöntuotantoon. Valiokunta katsoo, että energiaverouudistus ei saa johtaa energiaintensiivisen teollisuuden kannattavuuden heikkeneemiseen siten, että yritykset siirtyvät pois Suomesta ja ns. hiilivuodon uhka toteutuu. Veroleikkurin kehittäminen on hiilivuodon välttämiseksi tarpeen siten, että pääosa energiaintensiivisestä teollisuudesta, lähinnä metallinjalostus-

yrityksiä, pääsee leikkurin piiriin. Yhdistetyssä sähkön- ja lämmöntuotannossa käytettävien polttoaineiden hiilidioksidiveroa alennetaan ehdotuksen mukaan 50 prosentilla päällekkäisen hiilidioksidiohjauksen vähentämiseksi ja yhdistetyn tuotannon kilpailukyvyyn parantamiseksi. Lisäksi maakaasun energiasisältöveron korotus toteutetaan asteittain.

Maakaasun hinnan huomattava korotus johdetaan erityisesti siitä, että se on tähän saakka ollut merkittävän verohuojennuksen piirissä. Valiokunta katsoo, että uudistus on oikeansuuntainen, mutta sen vaiheittainen voimaantulo on välttämätön yritysten sopeutumiseksi muutokseen. Pitempääkin siirtymäaika olisi mahdollista perustella maakaasuun liittyvien välillisten myönteisten ympäristövaikutusten perusteella (kuten olemassaoleva infrastruktuuri ja sen logistinen tehokkuus, lähipäästöjen vähäisyys jne.). Maakaasua ja turvetta käyttävien, hyvin energiatehokkaiden sähkön ja lämmön yhteistuotantolaitosten eli monissa suurissa kaupungeissa käytössä olevien kaukolämpölaitosten kilpailukyky suhteessa erillisiin energiantuotantoratkaisuihin voi heiketä, mikä voi johtaa ilmastostrategian tavoitteiden vastaiseen kehitykseen. Huolta herättää mahdollisuus siitä, että maakaasun kilpailukyky kivihiileen nähden heikkenee niin, että ajojärjestys muuttuu ja tästä aiheutuu päästöjen lisääntymistä. Toisaalta huomioon on otettava sekin, että osalle toimijoista tullaan jakamaan päästöoikeuksia ainakin osittain ilmaiseksi, mikä vaikuttaa kilpailukyvyyn turvaamiseen. Verouudistuksen vaikutusten seuranta on tältäkin osin hyvin tärkeää.

Valiokunta korostaa, että verouudistuksen lähtökohdaksi tulee olla kivihiilen verotason määrittäminen sellaiselle tasolle, että se ei heikennä mahdollisuuksia uusiutuvan energian käytön lisäämiseen, sekä tavoite saada kivihiilen käyttö pitkällä aikavälillä loppumaan.

Turpeelle asetettava erillinen, yleistä tasoa alempi vero on ainoa poikkeus järjestelmän perusrakenteesta. Turpeen verottaminen on perusteltua sen kasvihuonekaasupäästöjen vuoksi. Toisaalta turpeverolla voi olla vaikutuksia ainespuun hintoihin sekä metsähakkeen tuotanto-

tukijärjestelmään, joka perustuu turpeen ja puun käyttökustannuksiin ja on siksi kytketty päästöoikeuden hintaan, joka puolestaan vaikuttaa turpeen käytön kustannuksiin.

Valiokunta toteaa, että turpeen vero on fisikaalinen eikä se perustu ympäristönäkökohdat huomioon ottavaan energiaverouudistuksen perusrakenteeseen. Toisaalta turve on tällä hetkellä verotuksen ulkopuolella ja muutos on periaatteessa merkittävä, kun turve uudistuksessa tulee verotuksen piiriin. Turpeen ohjausvaikutus toteutuu nykytilanteessa vain päästökaupan kautta, sillä suurin osa turpeesta käytetään päästökaupan piirissä olevissa laitoksissa.

Valiokunta korostaa, että turpeen energiakäytön hiilidioksidipäästöt ovat samalla tasolla kivihiilen päästöjen kanssa. Suomalaisen tiedeakatemian 8.11.2010 julkaiseman "Turpeen energiakäyttö" -julkaisun mukaan turpeen osuus Suomen hiilidioksidipäästöistä vaihtelee vuosittain 13—20 prosentin välillä. Julkaisun mukaan turpeen energiakäyttöä ei ole perusteltua eikä mahdollistakaan muuttaa, mutta 10—20 vuoden ajanjaksolla tulisi pyrkiä lisäämään biopolttoaineiksi luokiteltujen polttoaineiden osuutta kiinteitä polttoaineita käyttävissä voimaloissa, mikä vähentäisi turpeen osuutta. Turpeen käytön perusteet ovat siten lähtökohdiltaan muita kuin ympäristöllisiä; työllisyys-, kotimaisuus-, huoltovarmuus- ja aluepolitiikka ovat perusteita turpeen poikkeavalle kohtelulle. Lisäksi on perusteltua ottaa huomioon turpeen käyttö seospolttoaineena siinä määrin kuin se edistää puun energiakäyttöä.

Valiokunta katsoo, että turpeen verotusta tulee kehittää jatkossa siten, että myös se rakentuu energiasisällön ja hiilidioksidin ominaispäästön sekä palautusjärjestelmän varaan ottaen huomioon turpeen käyttö osana puun energiakäyttöä ja mainitut työllisyys-, huoltovarmuus- yms. näkökohdat. Valiokunta pitää rakenteellista muutosta välttämättömänä, jotta turpeen energiakäyttö saadaan pitkällä aikavälillä laskemaan. Lisäksi turvepelletin on oltava verotuksen piirissä, jos sitä käytetään isoissa kattiloissa siten, että verotus on myös hallinnollisesti järjestettävissä tarkoituksenmukaisesti.

Valiokunta tukee esitystä siltä osin kuin ns. mikrovoimalat vapautetaan sähköverosta. Veroa ei esityksen mukaan tarvitse suorittaa lainkaan, jos sähköä tuotetaan enintään 50 kilovolttiampeerin tehoisessa generaattorissa tai useiden laitteistojen muodostamalla enintään 50 kVA:n nimellistehoisella kokonaisuudella. Tämä on linjassa ilmastostrategian hajautetun uusiutuvan energian lisäämistavoitteen kanssa. Valiokunta huomauttaa kuitenkin, että erityisesti pienten tuulivoimaloiden mittava lisääntyminen voi aiheuttaa paikallisia ristiriitoja tuulivoiman maisema- ja meluvaikutusten johdosta.

Hallituksen esityksessä laiksi uusiutuvilla energialähteillä tuotetun sähkön tuotantotuesta esitetty tuulivoiman syöttötariffi edistää voimakkaasti tuulivoiman lisärakentamista. Lisäksi valiokunnan käsiteltävänä on hallituksen esitys maankäyttö- ja rakennuslain muuttamisesta, jonka tavoitteena on sujuvoittaa tuulivoimalahankkeiden lupaprosesseja siten, että tuulivoimaloille voidaan tietyin edellytyksin myöntää lupa suoraan yleiskaavan perusteella. Valiokunta korostaa tarvetta seurata näistä lainsäädäntömuutoksista kokonaisuutena aiheutuvia vaikutuksia.

Maatalous

Hallituksen esityksen mukaan tarkoituksena on säilyttää maatalouden energiaverorasitus suunnilleen nykyisellä tasollaan. Maatalouden energiaveronpalautuksia korotetaan veron korotusten hyvittämiseksi. Valiokunta pitää ympäristönäkökulmasta valitettavana, että uudistus ei kannusta maataloutta uusiutuvan energian käyttöön, vaan päinvastoin säilyttää nykytilan, jossa

järjestelmä suosii kevyen ja raskaan polttoöljyn käyttöä kotimaisiin, uusiutuviin energialähteisiin verrattuna. Hallituksen esityksen perusteissa itsessään todetaan, että veronpalautus sopii huonosti yhteen ilmastotavoitteiden kanssa, sillä energiaverotuksen tulisi olla pääasiallinen ohjauskeino vähennystavoitteisiin pyrittäessä, koska maatalous ei kuulu päästökaupan piiriin.

Valiokunta korostaa, että maataloilla ja maaseutuyrityksillä on tärkeä rooli maatalous- ja metsäpohjaisen bioenergian hajautetussa tuotannossa. Maatalouden energiaomavaraisuus on suhteellisen alhaisella tasolla, vaikka omavaraisuus ja jopa yliomavaraisuus olisi saavutettavissa. Tähän tulisi kiinnittää erityistä huomiota ja suunnata kannustimet niin, että omavaraisuus paranee. Maatalouden hajautettua uusiutuvaa energiaa ei kuitenkaan tue myöskään syöttötariffiesityksen (HE 152/2010 vp) rakenne, jossa tariffin ulkopuolelle jäävät pienen mittaluokan, alle 100 kVA:n, laitokset. Perusteena tälle on se, että hallinnolliset kustannukset ovat yhtä suuret kuin suurten laitosten aiheuttamat kustannukset, mutta pienten laitosten merkitys uusiutuvien energialähteiden osuuden kasvattamisessa on marginaalinen. Valiokunta kuitenkin korostaa, että ilmastostrategian tavoitteet kasvihuonekaasupäästöjen vähentämisestä ja energiansäästöstä tulee toteuttaa tarkoituksenmukaisin keinoin myös maatalouden tukipolitiikassa ja verotuksessa.

Lausunto

Lausuntonaan ympäristövaliokunta esittää,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 11 päivänä marraskuuta 2010

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Susanna Huovinen /sd	Antti Kaikkonen /kesk
vpj.	Pentti Tiusanen /vas	Timo Kaunisto /kesk
jäs.	Christina Gestrin /r	Timo Korhonen /kesk
	Timo Heinonen /kok	Merja Kuusisto /sd
	Rakel Hiltunen /sd	Tapani Mäkinen /kok
	Timo Juurikkala /vihr	Janne Seurujärvi /kesk
	Tanja Karpela /kesk	Pauliina Viitamies /sd.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Ekroos.

ERIÄVÄ MIELIPIDE 1

Perustelut

Hallituksen esityksen valmistelu lähti liikkeelle KELA-maksun poistosta syntyneestä valtiontalouden vajeesta. Tämän aukon paikkaamiseksi näkökulmana on ollut ennen muuta tietyn verotuoton saaminen eikä ympäristön kannalta järkevä veropolitiikka.

Verotuksen painopiste on siirtymässä välillisiin veroihin, ja tulonjakoa tasaavien verojen merkitys pienenee. Energiaverouudistuksen ympäristötavoitteet ovat erittäin kannatettavia, mutta vaikutukset tulonjakoon ovat epätoivottavia. Tulonjakovaikutuksia ei pyynnöistä huolimatta ole toimitettu eduskunnan arvioitaviksi. Lisäksi esitykseen sisältyy epäjohtomukaisuuksia, joiden vuoksi uudistuksen ympäristövaikutukset eivät kaikilta osin vastaa asetettuja tavoitteita.

Energiaverouudistuksen riskinä on, että asu- ja liikennekustannukset nousevat paikoin kohtuuttomiksi ja näin tavalliset suomalaiset joutuvat uudistuksen maksumiehiksi. Lisäksi uudistus voi heikentää joukkoliikenteen toimintaedellytyksiä, ja lippujen hinnat kohoavat. Ympäristön

kannalta olisi keskeistä parantaa joukkoliikenteen toimivuutta, ei heikentää sitä.

Ympäristönäkökulmasta turpeen erityiskohtelu ei ole perusteltavissa esitetyssä uudistuskokonaisuudessa. Turvetuotannon päästöjen lisäksi olisi kiinnitettävä huomiota myös siihen, millaisia vaikutuksia turpeen nostolla on paitsi vesistöihin myös luonnon monimuotoisuuteen.

Lisäksi energiansäästöön ja energiatehokkuuteen olisi panostettava huomattavasti nykyistä enemmän ja tarkasteltava myös maatalouden päästöjä ympäristönäkökulmasta nykyistä kriittisemmin.

Verotuksen oikeudenmukaisuus on edellytys sille, että ihmiset voivat aidosti sitoutua ilmastotalkoisiin. Suuria energiaveroratkaisuja ei pidä tehdä ilman, että niiden ympäristö- ja tulonjakovaikutukset ovat täysin selvillä. Edellä esitetyn perusteella katsomme, että esitys tulisi hylätä.

Mielipide

Edellä olevan perustella esitämme,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä esitetyn huomioon.

Helsingissä 11 päivänä marraskuuta 2010

Susanna Huovinen /sd
Rakel Hiltunen /sd

Merja Kuusisto /sd
Pauliina Viitamies /sd

ERIÄVÄ MIELIPIDE 2

Perustelut

Hallituksen energiaveroehdotus (HE 147/2010 vp) on fiskaalinen, mihin myös ympäristövaliokunnan enemmistön hyväksymä lausunto (YmVL 18/2010 vp) viittaa todeten lakiehdotuksella olevan "hyvin vahvat fiskaaliset perusteet". Valiokunnan lausunnon mukaan "ympäristötavoitteet jäävät esityksessä kuitenkin osin fiskaalisten tavoitteiden varjoon, eikä uudistus kaikilta osin kannusta riittävästi energiasäästöön ja päästöjen vähentämiseen".

Syy hallituksen esityksen antamiselle on Vanhasen toisen hallituksen toteuttama kansaneläkemaksun poisto. Valtion tuloihin jäävää miljardin euron aukkoa päätettiin tilkitä nk. energiaveroratkaisulla. Fiskaalisena lähtökohtana oli kerätä energiaveroilla 400 miljoonaa euroa vuodessa tuloja teollisuudelta ja 350 miljoonaa euroa kotitalouksilta. Lisäksi tavoitteesta puuttuu arvonlisäveron vaikutus.

Hallitus ei missään vaiheessa ole osoittanut, miten 350 miljoonalla eurolla vuosittain lisääntyvä verorasitus rasittaa eri väestö- ja tuloryhmiä ja miten se vaikuttaa erityisesti taloudellisesti heikoimmassa asemassa oleviin. Asumisen hinta nousee lämmityksen kustannusten vaikutuksesta mutta myös monesta muusta syystä.

Esityksen vääristävät ilmasto- ja ympäristövaikutukset

Turve

Hallitus kuvailee veroesitystään "vihreänä energiaveroratkaisuna". Kuitenkin esityksen väri on vahvasti ruskea. Väri johtuu turpeen erityiskohdelusta. Turpeen verotus on irtikytetty sen hiilidioksidipäästöistä ja sen aiheuttamista lähipäästöistä, kuten luonnon monimuotoisuuden häviämisestä ja vesistöjen rehevöitymisestä.

Turpeen osuus energiantuotannosta on 5—6 prosenttia, sen aikaansaamat hiilidioksidipäästöt ovat vastaavasti 16 prosenttia, rikki- ja typpioksidipäästöt ovat merkittävät, samoin välittömät hiukkaspäästöt. Turpeen poltto toimii ilmastomuutoksen hillinnän tavoitteita vastaan.

Esitetty energiaveroratkaisu lisää turpeen käyttöä ja turvesoiden avaamispaineita vastoin valtakunnallisia alueidenkäytön tavoitteita myös ojittamattomilla luonnonalaisilla soilla. Hiilidioksidipäästöjen osalta turve on aina vähintään yhtä huono vaihtoehto kuin kivihiihi.

Maakaasu

Esitys nostaa maakaasun verotusta liian nopeasti huolimatta vuodelle 2015 ulottuvasta porrastuksesta. Veroratkaisu ei kylliksi huomioi maakaasun vähäisiä lähipäästöjä, sen logistiikan edullisuutta, pienhiukkasten vähäistä määrää, rikkioksidien puuttumista ja korkeaa hyötysuhdetta.

Esitetty veroratkaisu sisältää vaaran kivihiiheen ja turpeen käytön lisääntymisestä, mikä on vastoin hallituksen muuten esittämää ilmastomuutoksen hillinnän tavoitetta. Maakaasun verotuksen äkillinen korottaminen vaikeuttaa erityisesti niiden kansalaisten elämää, jotka ovat ottaneet maakaasun käyttöönsä kotiansa lämmityksessä.

Pyrkimys vähentää nopeasti maakaasun käyttöä pysäyttää kaasuputkiverkoston laajentamisen. Tämä vaikeuttaa biokaasun käyttöönottoa, jota Ruotsin tapaan olisi johdettava maakaasuverkkoon esimerkiksi jätevedenpuhdistamoista.

Uraanin verottomuus

Ydinvoimalaitosten raaka-aineella uraanilla ei ole lainkaan energiaveroa. Puute tekee energiaveroratkaisusta epätasapainoisen ja antaa ydinvoimalle fiskaalisen edun ja kasvattaa sen windfall-voittoja.

Liikennepolttoaineiden veroesitys epäonnistunut

Hallituksen esitys vaarantaa dieselautoja ympäristöystävällisempien maakaasu- ja biokaasuautojen käytön. Erityisesti tämä koskee maakaasubusseja. Dieselkäyttöisten linja-autojen hiilidioksidipäästöt ovat korkeampia, ja niiden hiukaspäästöillä on suora haitallinen terveysvaikutus. Hallitus esittää verotusta, jossa fossiilinen diesel on aina halvin vaihtoehto.

Asiantuntijakuulemisessa kävi selkeästi esille palmuöljystä valmistetun dieselpolttoaineen edullisuus kotimaisesta raaka-aineesta valmistettuun dieseliin verraten. Kysymyksessä on selkeä poliittinen päätös, joka suosii elinkaaritarkastelussa runsaasti hiilidioksidi- ja metaanipäästöjä aiheuttavaa palmuöljydieselä kotimaisesta uusiutuvasta raaka-aineesta valmistetun biodieselin kustannuksella.

Hallitus esittää käyttövoimaveroa sähkö- ja metaaniautoille. Esitys on käsittämätön. Toimintapiteen valtiontaloudellinen vaikutus on olematon, mutta sen kielteinen symbolivaikutus on suuri, tämä ei edistä sähkö- ja metaaniautojen käyttöönottoa.

Liikennepolttoaineverotus ei ohjaa kulutusta eikä hankintoja ympäristöystävälliseen suuntaan, ja se heikentää julkisen linja-autoliikenteen toimintaedellytyksiä.

Maatalous on jätetty ohjaavan energiaverotuksen ulkopuolelle

Hallituksen esitys toimii juuri päinvastoin kuin "vihreän verouudistuksen" tulisi tehdä. Se pa-

lauttaa maataloudelle veronpalautuksena mahdollisen energiaverojen nousun. Se ei kannusta maataloutta uusiutuvan energian käyttöön vaan suosii kevyen ja raskaan polttoöljyn käyttöä kotimaisiin, uusiutuviin energialähteisiin verraten.

Tämän hallitus toteaa itsekkin ehdotuksensa perusteluissa todetessaan veronpalautuksen huonosti sopivan yhteen ilmastotavoitteiden vuoksi. Maatalouden osalta energiaverotus on erityisen tärkeä vähennystavoitteiden ohjauskeino, koska maatalous ei ole päästökaupan piirissä. Tämän toteaa myös ympäristövaliokunnan lausunto.

Ympäristövaliokunnan lausunto valtiovarainvaliokunnalle (YmVL 18/2010 vp)

Ympäristövaliokunta kiinnittää lausunnossaan ansiokkaasti valtiovarainvaliokunnan huomiota hallituksen esityksen heikkoon ympäristöohjauvuuteen turpeen, maakaasun, biokaasun, maatalouden verotuksen ja liikennepolttoaineiden osalta.

Valiokunnan lausunnon sisältö on ristiriidassa sen alussa todetun "valiokunta pitää energiaverouudistusta oikeansuuntaisena ja kannatettavana" - muotoilun kanssa.

Mielipide

Edellä olevan perustella esitän,

että valtiovarainvaliokunta hylkää hallituksen esityksen energiaverotusta koskevan lainsäädännön muuttamiseksi.

Helsingissä 11 päivänä marraskuuta 2010

Pentti Tiusanen /vas